

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

2(22)'2007

ЕКОНОМІЧНІ

Серія
НАУКИ

НАУКОВИЙ ВІСНИКПолтавського університету
споживчої кооперації України

Серпень 2007 р., № 2 (22)

СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ»

Постановою Президії Вищої Атестаційної Комісії України «Науковий вісник ПУСКУ» включено до «Переліку № 19 (Бюлетень ВАКУ № 2 від 2007 р.) наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук».

«Науковий вісник ПУСКУ» видається з березня 2000 р.
Виходить тричі на рік.

Свідцтво про державну реєстрацію серії «Економічні науки»
КВ 5553 видане 17.10.2001 р. Державним комітетом інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України.

Головний редактор — **О. О. Нестуля**,
доктор історичних наук, професор, ректор Полтавського
університету споживчої кооперації України.

Заступники головного редактора:

В. П. Косаріна, кандидат економічних наук, професор;
І. А. Маркіна, доктор економічних наук, професор.

Відповідальний секретар — **Л. М. Шимановська-Діанч**,
кандидат технічних наук, доцент.

Редакційна колегія серії «Економічні науки»:

С. С. Ніколенко — доктор економічних наук, професор
(відповідальний редактор серії «Економічні науки»);

І. А. Маркіна — доктор економічних наук, професор;

М. Є. Рогоза — доктор економічних наук, професор;

О. В. Березін — доктор економічних наук, професор;

М. В. Макарова — доктор економічних наук, професор;

В. В. Гончаренко — доктор економічних наук, професор;

В. І. Перебийніс — доктор економічних наук, професор;

А. Ф. Шевченко — доктор економічних наук, професор;

О. О. Ємець — доктор фізико-математичних наук, професор;

П. Ю. Балабан — кандидат економічних наук, доцент;

О. В. Виноградова — доктор економічних наук, професор

ДОНДУЕТ;

І. П. Отенко — доктор економічних наук, професор ХНЕУ;

В. П. Дубішев — доктор економічних наук, доцент ПДТУ;

Б. Я. Кузняк — доктор економічних наук, професор ПДПУ;

Ф. І. Хміль — доктор економічних наук, професор ЛКА.

© Назва, концепція, зміст і дизайн «Наукового вісника ПУСКУ»
є інтелектуальною власністю Полтавського університету
споживчої кооперації України і охороняється законом
про авторські та суміжні права.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. При передруковуванні
посилання на «Науковий вісник ПУСКУ» обов'язкове.

Випусковий редактор М. П. Гречук.

Літредактор і коректор Л. Г. Карасевич.

Верстка М. В. Бездудний. **Дизайн обкладинки** Є. А. Деркач.

Номер затверджено на засіданні вченої ради Полтавського
університету споживчої кооперації України,
протокол № 4 від 19 квітня 2006 р.

Адреса редакції журналу:

36014, м. Полтава, вул. Коваля, 3, каб. 438.

Тел. (0532) 563703, факс: (0532) 500222, email: no@pcci.poltava.ua

Здано до набору 23.06.2007 р. Підписано до друку 20.08.2007 р.
Формат 64×80 1/8. Ум. друк арк. — 20,25. Наклад: 300 екз. Зам. № 86.

Видано редакційно-видавничим центром ПУСКУ.
36014, м. Полтава, вул. Коваля, 3, каб. 115, тел. 8 (0532) 502481.

За точність цифр, географічних назв, власних імен,
бібліографії, цитат та іншої інформації відповідає автор.
Редакція не завжди поділяє погляди авторів.

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ
м. ПОЛТАВА

**Науковий
Вісник**ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ**ЗМІСТ****І. ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ**

- К. О. Маца.** Виробничі відносини як чинник економічної та соціальної безпеки країни 3
- О. В. Шкурупій, Ю. С. Радченко.** Захист інтелектуальної власності: світова практика та проблеми України 5
- В. С. Мазур.** Ефективність людського капіталу 8
- Н. В. Безрукова.** Глобалізація світової економіки: передумови, рушійні сили та наслідки 11
- В. С. Герасименко.** Глобалізація — головна рушійна сила сучасного світового розвитку 15
- Л. А. Яремко.** Зовнішньоекономічні загрози регіональному експорту 19
- Л. В. Кривенко, С. В. Кривенко, Е. В. Мелешко.** Еколого-економічна безпека — найважливіший імператив стійкого розвитку 21
- В. І. Максимович.** Закони екології та їх вплив на соціалізацію підприємництва в транзитивній економіці. 23
- К. І. Ткач.** Напрями формування державної політики зі сприяння розвитку важкої промисловості 26
- М. В. Макарова, Л. Л. Климко.** Розвиток електронної комерції і «технологізація» економічного шахрайства 29
- О. В. Волкова.** Розвиток соціального партнерства як чинник забезпечення економічної безпеки на регіональних ринках праці України 33
- М. Ж. Каменова.** Стійкий розвиток продовольчого ринку — гарант економічної безпеки Казахстану 37
- Г. Н. Накіпова.** Управління розвитком продовольчої сфери Казахстану: стан і проблеми 39

М. Коцюш. Політика захисту споживачів у Європейському Союзі 44

II. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

І. В. Бойчук. Теоретико-прикладні аспекти використання стратегічного маркетингу регіональними промисловими підприємствами	51
О. О. Кавун. Типи торгових мереж та їх класифікація	57
І. В. Осоченко. Управління за результатами як засіб підвищення ефективності управлінської праці	62
О. П. Корольчук. Критерії ефективності управління вертикальними маркетинговими системами	63
О. В. Бондар. Імітаційне моделювання як ефективний метод розвитку персоналу та підвищення рівня економічної безпеки організацій у механізмі ситуаційного управління	69
О. М. Діденко, В. О. Василенко. Основи стратегічного управління розвитком конкурентоспроможності малих рекреаційних підприємств	75
Т. А. Костишина. Проблеми формування конкурентоспроможної системи управління оплатою праці на підприємствах споживчої кооперації Кримспоживспілки	81
К. С. Айнабек. Визначення верхньої межі заробітної плати як спосіб мотивації творчої праці в розвитку інновації	85
Ю. В. Тіхонов. Концептуальні основи формування дизайну бенчмаркінгового проекту в процесі підвищення конкурентоспроможності ведення бізнесу	88
А. М. Захаренко-Селезньова. Методи оцінки ефективності рекламної кампанії	92
А. А. Пожар. Роль соціально активних середовищ в організаційному розвитку кредитної кооперації України	97
І. П. Чайка. Особливості ціноутворення на ринку консалтингових послуг	102

О. О. Трут. Інтегрована система менеджменту якості в галузі торгівлі споживчої кооперації у контексті забезпечення економічної безпеки
 105 |

А. О. Співак. Комплексна маркетингова програма як інструмент активізації маркетингової діяльності підприємства	109
В. А. Герцик. Збут у маркетинговій діяльності підприємства	112
О. М. Григоращ. Стратегічне управління товарним асортиментом: сутність і специфіка	116
О. Є. Шапран. Дослідження методичних підходів до визначення показників діагностики маркетингової діяльності підприємства	119

III. ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ

І. І. Д'яконова. Основні чинники динамічного розвитку банківської системи України	123
І. Г. Брігченко, Р. К. Перепелиця. Підвищення конкурентоспроможності банківської системи України за допомогою операцій з цінними паперами	128
О. О. Другов, В. В. Бабенко. Статистичний аналіз особливостей діяльності банків, підконтрольних іноземному капіталу в Україні	132
З. А. Сальжанова, Ж. А. Макішева. Шляхи вдосконалення фінансового механізму інноваційної діяльності	136
М. В. Лазарева. Методи оцінки ефективності інвестування фінансових ресурсів у реальні проекти	141
С. В. Міщенко. Співвідношення ризику та дохідності в умовах нестабільних фінансових ринків	145
Н. Ю. Шевчук. Управління та контроль за бюджетними ресурсами місцевого самоврядування	151
Р. О. Мамедов. Фінансова безпека Азербайджану в умовах поглиблення інтеграційних процесів	155
Анотації	158

УДК 336.71

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ОПЕРАЦІЙ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

І. Г. Брітченко, доктор економічних наук, Р. К. Перепелиця

В умовах ринкової економіки розвиток ринку цінних паперів стає важливим фактором, що забезпечує економічне зростання за рахунок ефективнішої мобілізації вільних ресурсів для участі в інвестиційному процесі. Банківська система в Україні відіграє значну роль у становленні різних сегментів фінансового ринку. Особливий статус банків в Україні дозволяє їм здійснювати діяльність у різних секторах фінансового ринку і мати значні переваги над іншими учасниками ринку. Проте становлення спеціалізованих фінансових інститутів, конкурентів комерційних банків, вимагає від них активізації своєї діяльності на певних сегментах фінансового ринку, зокрема на фондовому сегменті.

Проблеми участі фінансових посередників, зокрема банків, на фондовому ринку України розглянуто в працях таких вітчизняних учених, як О. В. Васюренко, Б. Л. Луців, О. Г. Мендрул, А. М. Мороз, О. М. Мозговий, А. В. Нікітін, А. А. Пересада, М. Ф. Пуховкіна, Ю. В. Прозоров і ін.

Визначаючи місце банківської системи на фінансовому ринку, дослідники виокремлюють різні функції комерційних банків, серед яких домінує дві основні функції: забезпечення економіки країни необхідними засобами платежу за рахунок механізму кредитної емісії і трансформація заощаджень в інвестиції, яку умовно підрозділяють на дві, – акумуляція вільних грошових коштів у суб'єктів господарювання і населення та надання залучених ресурсів у кредит на умовах строковості та платності.

Проте ці дві функції склалися історично і не враховують процесів інтеграції і універсалізації, що відбуваються як у рамках однієї країни, так і за її межами. Так, на думку С. В. Мочерного, банкам властиві такі функції: випуск, купівля-продаж, зберігання, надання в кредит і обмін грошей і цінних паперів; контроль руху грошових коштів, обіг грошей і цінних паперів; надання платіжно-розрахункових послуг підприємствам і населенню [5].

Є. Ф. Жуков виділяє чотири функції банків: посередництво в кредитуванні і в платежах; мобілізація грошових доходів і заощаджень, перетворення їх у капітал; створення кредитних засобів обігу [2].

Одним із найважливіших напрямів розвитку ринку цінних паперів, як і раніше, залишається вдо-

сконалення його інфраструктури, яка може бути розглянута на основі діяльності інфраструктурних учасників. Так, А. А. Пересада вважає, що до інфраструктурних учасників відносяться юридичні особи, які є реєстраторами, зберігачами, депозитаріями і розрахунково-кліринговими установами [6]. Колектив авторів під керівництвом А. М. Мороза відзначає, що банки можуть провадити такі види діяльності на фондовому ринку: ведення реєстрів власників іменних цінних паперів; депозитарна діяльність як зберігачі, розрахунково-клірингова діяльність по угодах із цінними паперами [4].

Оскільки банки – це універсальні фінансові інститути з найбільшим обсягом ресурсів, що мають розгалужену філіальну мережу, то їх роль у розвитку інфраструктури фондового ринку країни й інституту посередництва є визначальною. Саме тому метою дослідження, викладеного в даній статті, є аналіз останніх тенденцій і виявлення проблем активізації діяльності комерційних банків на фондовому ринку країни.

Згідно з чинним законодавством, комерційний банк може здійснювати на фондовому ринку торгівлю цінними паперами (брокерську та дилерську діяльність, андеррайтинг), вести реєстр власників іменних цінних паперів, бути зберігачем обслуговування обігу цінних паперів у бездокументній формі, управління цінними паперами та іпотечним покриттям, а також управління активами створеного ним корпоративного пенсійного фонду. Причому банки можуть поєднувати всі вказані види діяльності, тоді як торговці цінними паперами можуть бути лише зберігачами й управляти цінними паперами. Вказані напрями діяльності банків на фондовому ринку підлягають ліцензуванню в Державній комісії з цінних паперів і фондового ринку (ДКЦПФР).

Широкомасштабна приватизація, що проводиться в країні, сприяла формуванню багатомільйонного класу дрібних власників акцій; наявність законодавчої заборони на ведення власного реєстру емітентом, якщо чисельність осіб, зареєстрованих у ньому, перевищує обумовлену законом кількість, сприяли становленню інституту реєстраторів. Банківські структури в цьому процесі отримали зна-

чну перевагу, оскільки набагато простіше створити окремих підрозділ в організаційній структурі філіалу, ніж заснувати незалежного реєстратора, який повинен відповідати низці вимог ДКЦПФР. Наявність розгалуженої філіальної мережі дозволяла їм здійснювати діяльність на території різних регіонів, а значить, обслуговувати найбільших емітентів, що мають стратегічне значення для економіки країни.

Проте банк може бути не тільки посередником на ринку цінних паперів або його інфраструктурній ланці, але й активним емітентом. Це зумовлено наявністю низки обмежень активності комерційних банків у сфері надання кредитних послуг, що безпосередньо залежить від розміру регулятивного ка-

піталу банку. Підвищення нормативу адекватності регулятивного капіталу банку, а також вимог до обсягів резервів, що формуються ним для запобігання можливим ризикам за активними операціями, вимагає від банку постійного збільшення власного та позикового капіталу.

Аналіз функціонування банків на ринку цінних паперів свідчить про поступову активізацію діяльності з торгівлі цінними паперами в першу чергу за рахунок зростання обсягів випуску корпоративних облігацій. Як видно з табл. 1, у I кварталі 2005 р. комерційні банки збільшили частку в загальному обсязі виконаних торговцями цінними паперами договорів до 33,09 % [1].

Таблиця 1

Структура виконаних договорів за видами торговців цінними паперами з I кв. 2003 р. по I кв. 2005 р., %

Вид ТЦП	2003 р.				2004 р.				I кв. 2005 р.
	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	
«Чисті торговці»	64	70	81	76,4	72	63,78	66,57	66,70	63,54
Інвестиційні компанії	12	9	4	8,6	10	13,14	11,07	8,74	3,37
Комерційні банки	24	21	15	15	18	23,08	22,34	24,57	33,09

У структурі виконаних договорів комерційними банками, як і раніше, переважають обсяги по комерційній діяльності. Цей показник у I кварталі 2005 р. на 8161,76 млн грн більший ніж показник обсягів по комісійній діяльності [1]. В першу чергу банки зосереджуються на виконанні операцій, які потребують інвестування значних коштів, наприклад, операції з купівлі векселів і корпоративних облігацій провідних емітентів, оскільки більшість торговців – небанківські установи, які мають надзвичайно низький розмір статутного фонду (до прийняття Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-IV від 23.02.2006 р. за-

конодавчо встановлений мінімальний розмір статутного фонду для торговців цінними паперами – 17 тис. грн), до якого прив'язані всі нормативи ліквідності, встановлені ДКЦПФР.

Аналіз структури випусків цінних паперів комерційними банками демонструє стрімке зростання ролі банків як емітентів облігацій і наявність численних проблем, пов'язаних із формуванням організованого ринку банківських акцій. Так, відсоток обсягів торгів банківськими акціями в Першій фондовій торговельній системі (ПФТС) від загальної суми зареєстрованих емісій банків був украй низьким, про що свідчать статистичні дані ПФТС (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка обсягів торгів акціями українських банків в ПФТС за 2000–2004 рр. [8]

Показники	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.
Загальний обсяг торгів у ПФТС банківськими акціями, тис. грн	31307,5	38300,8	555,1	973,17	302,97
Співвідношення обсягів торгів банківськими акціями у ПФТС та обсягу емісій акцій банків, %	4,145	8,785	0,006	0,091	0,0026

Станом на початок 2006 р. до лістингу ПФТС було включено акції лише 11 банків («Енергобанк», «Акціонерний Східно-Український Банк „Грант”», «Брокбізнесбанк», «Експрес-Банк», «Індустріалбанк», «Інтербанк», «Мегабанк», «Укрсоцбанк», «Хрещатик», «Аваль» і «Форум»), у той час як у державному реєстрі банків України нараховувалось 186 банків.

Це свідчить про те, що первинні банківські розміщення в Україні практично повністю відбуваються на неорганізованому ринку акцій, що не сприяє за-

лученню власного капіталу банківськими установами. Отже, наявна підвищена ризикованість банківської діяльності через недотримання нормативу адекватності регулятивного капіталу. Проте слід враховувати той факт, що дана проблема є загальною для всіх суб'єктів фондового ринку України, а не лише для банківських установ.

Банки першими з суб'єктів господарювання оцінили привабливість такого інструменту фінансування як облігації. Протягом 2001–2004 рр. їх частка в загальному обсязі випуску облігацій знизилась

(з 10,58 % в 2001 р. до 5,31 % в 2004 р.), що пов'язане з появою можливостей залучення коштів за нижчою процентною ставкою, як за рахунок зниження процентних ставок у цілому по банківській системі країни, так і за рахунок збільшення залишків на поточних рахунках підприємств, а також розширення можливостей виходу на міжнародні ринки з метою отримання відносно дешевих синдигованих кредитів і розміщення єврооблігаційних позик [7]. Проте в умовах відсутності якісних емісій і високоліквідних інструментів на ринку банки залишаються активними емітентами облігацій.

На ринку корпоративних облігацій банки України виступає не лише емітентом, а й ланкою, що опосередковує ефективне залучення капіталу підприємствами. За даними агентства CBonds Україна [3], що здійснило ранжування найбільших андеррайтерів корпоративних облігацій, безумовним лідером ринку корпоративних облігацій є «УкрСиббанк», який у 2005 р. розмістив 24 випуски номінальною вартістю 1,62 млрд грн. При розрахунку рейтингу інвестиційних банків бралися до уваги лише ринкові випуски за критеріями, висунутими ініціаторами рейтингу (табл. 3).

Таблиця 3

Рейтинг найбільших інвестиційних банків України в 2005 р.

№	Банк	Обсяг розміщених випусків, грн	Кількість емітентів	Кількість випусків
1	УкрСиббанк	1 620 000 000	16	24
2	Укрсоцбанк	305 250 000	8	8
3	Банк «Хрещатик»	232 000 000	6	6
4	Райффайзенбанк Україна	167 750 000	5	5
5	Перший Український Міжнародний банк	150 000 000	2	2
6	ІНГ Банк Україна	130 000 000	2	4
7	Альфа-банк Україна	100 000 000	3	3
8	Кредитпромбанк	100 000 000	1	2
9	ВАБанк	65 000 000	3	4
10	Донгорбанк	40 000 000	2	3

Відносно новим способом залучення фінансових ресурсів українськими підприємствами на міжнародних ринках є випуск американських депозитарних розписок (АДР). Ці фінансові інструменти забезпечують спрямування вільних коштів, знижують ризики капіталовкладень і запобігають можливим втратам. Як правило, депозитарні розписки випускаються під корпоративні цінні папери, що дозволяє розглядати їх як інструмент залучення капіталу саме в реальну економіку. Для емітента корпоративних цінних паперів депозитарні розписки можуть безпосередньо або опосередковано сприяти збільшенню його капіталу. Проте практична реалізація програм депозитарних розписок на цінні папери українських емітентів доводить, що норми законодавства України суттєво обмежують кількість можливих шляхів реалізації депозитарних розписок на цінні папери українських емітентів, а саме:

- депозитарні розписки випускаються власником цінних паперів українського емітента;
- випуск депозитарних розписок реалізується через встановлення відносин між емітентом українських цінних паперів, емітентом депозитарних розписок і Національним депозитарієм України.

Унаслідок цього депозитарні розписки було емітовано депозитарним банком Bank of New-York лише на акції ВАТ КБ «Форум» (28.10.2005 р.). Незважаючи на те, що випуск був узгоджений із емітентом акцій (так званий «спонсорований» випуск), на які випускались депозитарні розписки, це безпосередньо не призвело до залучення капіталу банком.

Більш привабливим джерелом залучення дешевого капіталу українськими банками на міжнародних фінансових ринках є випуск єврооблігацій (табл. 4).

Таблиця 4

Характеристики випусків українських банківських єврооблігацій

Емітент, рік випуску	Обсяг емісії, млн дол. США	Початок обігу	Дата погашення	Ставка купона, %	Ціна на 29.12.2005 р., у % до номіналу	Доходність до погашення на 29.12.2005 р., %
Банк «Надра», 2008	100	04.11.2005	04.11.2008	9,5	98,94	9,93
ПриватБанк, 2006	100	09.12.2003	19.12.2006	10,88	102,54	8,07
Укресімбанк, 2009	150	08.09.2004	23.09.2009	7,75	103,59	6,64

Продовж. табл. 4

Укрексімбанк, 2010	100	28.01.2005	28.01.2010	7,04	—	—
Укрексімбанк, 2012	250	04.10.2005	04.10.2012	6,8	98,25	7,13
УкрСиббанк, 2007	100	05.04.2004	05.04.2007	10,5	103,15	7,80
УкрСиббанк, 2008	125	29.06.2005	14.07.2008	8,95	103,65	7,17
Укрсоцбанк, 2008	100	06.06.2005	06.06.2008	9,00	100,25	8,88
Разом	1025	—	—	—	—	—

За даними Агентства CBonds Україна, Берлінської фондової біржі; за власними розрахунками.

Цьому сприяє наявність у значній кількості українських банків рейтингів провідних міжнародних рейтингових агентств — Moody's (було присвоєно рейтинги таким банкам, як «Надра», «ПриватБанк», «Укрсоцбанк», «УкрСиббанк», «ВАБанк», Правекс-Банк», «Укрексімбанк», «Форум», «Індекс-банк», «Кредитпромбанк», «Аваль», «НРБ-Україна»), Fitch («Індустріалбанк», «Надра», «Перший Український Міжнародний банк», «ПриватБанк», «Укрсоцбанк», «УкрСиббанк», «Укрексімбанк», «Прокредит Банк», «Хрещатик») та Standard & Poor's («ПриватБанк», «Укрсоцбанк»).

Перспективним напрямом активізації роботи банків на фондовому ринку країни є створення пенсійних фондів. При цьому банк може виконувати функції управління активами створеного ним корпоративного пенсійного фонду або створити окрему компанію з управління активами.

Крім того, в майбутньому розвиток отримають нові фінансові інструменти, зокрема іпотечні цінні папери. Оскільки виникнення даних інструментів безпосередньо пов'язане з банківським кредитуванням, то участь банківської системи в цьому процесі неминуча. Банк може, не отримуючи згоди іпотекодавця або боржника, випустити заставні цінні папери, що дають право стягнути предмет іпотеки в разі невиконання основного зобов'язання. Згодом банк може провести відчуження заставної третій особі, здійснювати операції репо із заставними (продаж заставної третій особі із зобов'язанням її зворотного викупу через певний проміжок часу), передати заставну для забезпечення виконання зобов'язань перед кредиторами, оповістивши про це боржника, тобто внести заставну як заставу. Також банк може здійснити емісію таких іпотечних цінних паперів, як іпотечні облигації та іпотечні сертифікати. Схема роботи при цьому така: фонд, створений при банку за рахунок коштів, отриманих від емісії облигацій, набуває у банку прав вимоги за кредитними угодами, укладеними банком із фізичними особами для фінансування будівництва житла. За рахунок коштів, що надходять від боржників за іпотечними договорами, фонд розраховується за своїми зобов'язаннями по облигаціях. Оскільки зобов'язання по іпотечних облигаціях мають подвійне забезпечення (платежами за кредитними договорами й іпотекою), то приваблю-

ють таких облигацій для потенційних інвесторів буде дуже високою.

Емісія іпотечних сертифікатів може здійснюватися на основі рефінансування іпотечних активів (зобов'язань за договорами про іпотечне кредитування) через їх об'єднання в консолідований іпотечний борг і одночасного об'єднання іпотек, що їх забезпечують, в іпотечний пул. Банк, як кредитор, що є власником іпотечних активів, може випускати сертифікати. При цьому банк, незалежно від того, чи є він засновником (власником іпотечних активів) або діє на основі договору довірчого управління з власниками іпотечних активів, може керувати іпотекою та бути розпорядником платежів. Якщо банк є власником вказаних активів, він може випустити сертифікати з фіксованою дохідністю, а якщо ні, то — сертифікати участі.

Таким чином, для розвитку фондового ринку України та підвищення ролі комерційних банків на ньому необхідно зробити низку кроків на державному рівні:

- вдосконалити процедури формування резервів під операції з цінними паперами з метою уникнення зловживань з боку комерційних банків — навмисного завищення або заниження справедливої вартості цінних паперів для штучного маніпулювання фінансовим результатом банку;
- створити умови для підвищення рівня капіталізації банків і ефективності залучення ними власного капіталу за рахунок встановлення вимоги обов'язкового включення акцій банків, відкритих акціонерних товариств, до лістингу на організаторах торгівлі цінними паперами;
- переглянути нормативи інвестування комерційними банками коштів до статутних фондів підприємств у напрямку їх збільшення (на сьогодні максимальний розмір прямих інвестицій банку не повинен перевищувати 60 % його регулятивного капіталу);
- сприяти вексельному обігу на організованому ринку, що призведе до прозорості ціноутворення на векселі, операції з якими переважають у діяльності більшості українських банків;
- створити умови (зокрема стандартизувати їх) для випуску комерційних паперів, тобто

серійних векселів, що пропонуються широ-
кій публіці, випускаються великими підпри-
ємствами з високим кредитним рейтингом, за
умови розкриття інформації на рівні, адекват-
ному облігаційним позикам;

- розширити перелік цінних паперів і збільши-
ти відсоток вартості цінних паперів (для іпо-
течних цінних паперів і корпоративних облі-
гацій), під які здійснюється рефінансування
банків Національним банком України;
- прийняти необхідні законодавчі акти в части-
ні зниження ризиків інвесторів недержавних
пенсійних фондів і іпотечних цінних паперів;
- сприяти випуску муніципальних облігацій,
андеррайтерами яких могли б бути комерцій-
ні банки;
- стандартизувати умови договорів іпотечного
кредитування і прийняти Закон України «Про
іпотечні цінні папери».

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз діяльності торговців цінними паперами в
I кварталі 2005 р. – К.: Український інститут розви-
тку фондового ринку, 2005. – 31 с.
2. Жуков Е. Ф. Банки и банковские операции. – М.: Бан-
ки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – С. 6.
3. Информационно-аналитический бюллетень «Рынок
облигаций Украины» // CBonds Украина. – 2006. –
№ 1. – 53 с.
4. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. та ін. /
За ред. д.е.н., проф. А. М. Мороза. Банківські операції:
Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 242.
5. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності.
– Тернопіль: Альмамастер, 2001. – С. 127.
6. Пересада А. А. Основи інвестиційної діяльності. – К.:
КНЕУ, 1996. – С. 82.
7. Річний звіт Державної комісії з цінних паперів та фон-
дового ринку за 2004 р. – К.: Держкомстат, 2005. – 98 с.
8. Річний звіт Першої фондової торговельної системи за
2004 рік. – К.: Український інститут розвитку фондо-
вого ринку, 2005. – 42 с.

УДК 336.71

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ, ПІДКОНТРОЛЬНИХ ІНОЗЕМНОМУ КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

О. О. Другов, кандидат економічних наук; В. В. Бабенко

Останнім часом чимало уваги у публікаціях ві-
тчизняних науковців приділяється питанню впли-
ву іноземного капіталу на роботу банківської сис-
теми України. Фактично, суттєвий ріст частки
іноземних інвесторів у капітал банківської системи
України зумовив доцільність виділення нового ета-
пу розвитку вітчизняної банківської системи.

З огляду на це, набуває актуальності аналіз опе-
раційної діяльності банків, що контролюються іно-
земним капіталом в Україні, з метою виявлення її
особливостей.

Метою статті є визначення особливостей діяль-
ності підконтрольних іноземному капіталу банків
шляхом застосування відповідного статистичного
інструментарію.

Значну увагу приділено питанням впливу іно-
земного капіталу на роботу банківської системи
України приділено увагу в публікаціях таких ві-
тчизняних науковців і практиків: В. Гейця, В. Мі-
щенко, Т. Смолженко, О. Кіреєва, В. Рисіна, О. Су-
гоняка. Однак аналіз особливостей діяльності
контрольованих іноземними інвесторами банків
фактично не здійснюється.

Статистичний аналіз особливостей діяльності
банків, контрольованих національним і іноземним

капіталом проводився на підставі даних про струк-
туру активів, зобов'язань, власних капіталів та фі-
нансових результатів діяльності банків [1]. Перелік
змінних, за якими проводився аналіз даних, наве-
дено нижче.

Перелік змінних, за якими проводився статистичний аналіз

v1	кошти в НБУ та готівкові кошти банку;
v2	цінні папери, що рефінансуються НБУ;
v3	кошти в інших банках;
v4	резерви під заборгованість інших банків;
v5	цінні папери у торговому портфелі банку;
v6	цінні папери в портфелі банку на продаж;
v7	резерви під знецінення цінних паперів у порт-
фелі банку на продаж;
v8	кредити, що надані:
v9	юридичним особам,
v10	фізичним особам;
v11	резерви під заборгованість за кредитами;
v12	цінні папери, що утримуються до погашення;
v13	резерви під знецінення цінних паперів, що
утримуються до погашення;
v14	інвестиції в асоційовані й дочірні компанії;
v15	основні засоби;